

d'un corrent d'aigua'. El fet en definitiva és que amb això hem arribat ja bastant lluny del punt de partida germànic del fr. ant. *boter*. ¿És base suficient per dubtar de l'etimologia germànica? Sembla que no, si tenim en compte aquells factors complicadors.

En un altre sentit aquest allunyament es fa sentit tant o més, i alhora els factors complicadors es fan endevinar més, quan prenem en consideració les variants flexives del mot. *Botir* 'saltar o ser llançat amb violència' és sobretot mallorquí: «si no vol que amb aquesta arma li faça botir la closca», P. d'A. Penya (*IdOr* I, 48), «el pedreny que en féu botir ab una coltellada anà a caure dins mar», AMAlcover (*BDLC* x, 172), «el feya botir de la diòcesi i hi posava per bisbe ---», id. (*BDLC* xiv, 20); però també intr., en ús no causatiu: «si no t'hi aferres botiràs, y abans d'arribar en terra ---» en una *Rondalla* de Mn. Alcover, i en un altre ex. mallorquí citats per *AlcM*. Encara aquest *botir* a penes es troba enlloc més, tanmateix l'he sentit també en el Baix Penedès: «aquí haurà de botir» 'fer un salt (per passar un torrent)' (em deien a Castellví de la Marca, 1955).

Botre, si bé encara omès pels diccionaris vells (des de Torra fins a Lab. 1839 i Balari, i estrany a alguns importants escr. Renaix.) és forma preferida pel *Dfa* (amb força fraseologia), i d'ús molt freqüent en escriptors de lèxic ben barceloní o de les comarques del Nord-est (Girbal i Jaume), també en alguns que no tenen pas aquest matís (dos exs. de Guimerà i un de Pelai Briz en *Dag*, i *AlcM*); i d'ús popular molt generalitzat almenys des de Barcelona fins a Cerdanya: *botre d'escallimpantes* en M. Vayreda, *La Punyalada*; «l'aiga bot per alt: és la deu de Sant Aniol» anoto a la Vall de Finestres (1963), «l'aiga botia endarrere» sento a Dorres (Alta Cerdanya, 1959); «era com l'es-tup d'un torrent que, d'un moment a l'altre, bot per damunt de les pedres, s'infla de gom a gom, sobreix pels marges amb bruels de joia ---», Coromines (*Les Llàgrimes de St. Llorenç* I, II, cap. 3, p. 50), «arruixat de pensament i de paraula, fent botre les imatges en la conversa com monedes d'argent», id. (*La Sèptima Simfonia* IX, 1.ª ed., p. 71).⁶ Especialment important és aquí el derivat *rebotre* (veg. infra).

¿És secundària aquesta forma en *-re* respecte de les en *-ar* i en *-ir* de sentit semblant? No solen ser-ho les formes en *-re*, sinó al contrari. Limitem-nos a recordar *torrar* per *TORRERE*, (*a*)*peixar* i *peixir* en lloc de *peïxer*, *tòrcer* reemplaçat per *torçar* i *torcir*, cast. *mear* en lloc de *MEJERE* i *MINGERE*, it. *tremare*, rom. tardà *consumar* per *CONSUMERE*, i els innombrables *-ir* que han substituït *-ERE*.⁷

Sense pendre definitiu partit, em limito a transcriure una nota que havia esborrallat fa dotze anys: «essent insegura l'etimologia germànica de *botre* (i fins de *botar*) hi ha dret a demanar-se si no podria ser un celtisme. Llavors *botre* podria ser el germà cèltic del ll. *futuere*, que des de 'muntar (el mascle a la femella)' (*donar salt* que deia Jaume Roig) hauria passat a 'saltar (en general)' o 'botre indòmitament com un poltre'. *Buttu-batta* «nugator», «nugae», que

recull Holder en Nevi i en Plaute, podria ser un compost llatí vulgar d'aquest **BUTUERE* + *BA(T)TUERE*, format amb un radical cèltic passat en qualitat de terme afectiu al llatí vulgar arcaic; també recull Holder un nom de persona *Butto(n)* en dues inscripcions illíries (ultra noms rars com *Buta*, *Bucelus*, *Butiacus*, *Butuna*, *Buttus*, i els derivats del més conegut *Buturru*, que potser s'han d'aplegar amb el cast.-arag. *baturre*) Un *Ca(t)tu-buttas* (= irl. *Catbboth*) apareix també en una inscripció ogàmica (Holder, vol. III). En fi hi ha l'irl. ant. *both* 'penis' (per al qual veg. Stokes-B.). I encara un mot que podria estontolar (dèbilment, val a dir-ho) una etimologia així és el cat. dial. *botern* 'salt d'aigua (intermitent)', bastant estès pel bisbat de Girona, etc., car almenys el seu sufix té un aire ben celtoide. Aquest *botern* de tota manera és inseparable del gros grup de sinònims en *bot-* que aplego en l'article *BOTÀS*, veg. D'altra banda observem que ací ja no tindria aplicació l'objecció fonètica de la sorda provinent de *-t-*: car si *FUTUERE* i *BATUERE* foren substituïts en romànic per *FUTTERE*, *BATTERE* (> *fo-tre*, *batre*) no altra cosa ens caldria esperar en *botre* si venia de **BUTUERE*.

No vull callar que ja en redactar aqueixa nota em sentia ben incert, i amb aqueixos anys no s'ha atenuat el meu dubte, per més que alguna d'aquestes idees sembla ara reforçada pel que he escrit sobre l'origen de *BURTIS* (a l'article *BOT*) i per la nota publ. per Keller i Wagner; i tanmateix si ara hagués de pendre una decisió simple i rotunda només podria ser en el sentit de renunciar-hi, sense altra reserva que recomanar futura atenció al problema, amb intent de revisar-ho si sorgissin novetats en un de dos sentits: si aparegués doc. medieval de *botre*, o formes de dominis romànics veïns clarament coincidents. Un celtisme de data només moderna, i limitat al domini català, és una idea a acollir amb desconfiança. Si, però, la modifiquem atribuint-ho a una altra llengua pre-romana (indoeuropea o no), i com a romanalla que es combinés amb *botar*, d'origen germànic, alterant els sentits i la terminació d'aquest, la idea em semblaria des d'ara ben defensible.

DERIV.: *Bot* 'moviment brusc a manera de salt' [c. 1460, *Spill*, 4582; *Tirant*, veg. supra].⁸ **Botant* 'falca per a la varada d'una nau' (1868, *SLitCosta*). *Boterell* [*Dfa.*; manca documentació],⁹ sembla clar, però, que d'ací són manlevats el cast. *botarel* [1620] i el port. *botareu*, i que en són variants modificades (per canvi de sufix) cast. *botalete* (1526, *BHisp*. LVIII, 357), *botal* [1736] i *arco botarete* [1772]; comp. *arbotante* 'l'arc en què recolza el boterell' [1504, doc. de Palència, *BHisp*. LVIII, 87; 1681, *brotante* 1575], aquest pres del fr. *arc-boutant*. *Botada* 'acte de botar'. *Botadissa*. *Botador*. *Botament* [1308].¹⁰ *Botejar*, *-jador*, *-jaire*.

Rebotre, ja freqüent en escriptors de la Renaixença (Guimerà, Pons Mass., Casaponce): «batzegava tot el seu cos, permor --- de *rebotre* amb violència el ball d'una esquella desmesurada», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, O. C., 565a); ell i M. Vayreda semblen